

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XXIV. Ex litteris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

nitatis cuiusdam loco, caesareo iure requiruntur. ut in casu *l. Testium 18. de testibus*. & plura accumulata speculator de testibus §. 11. olim etiam ad condemnandum Episcopum, Presbyterum, vel Clericum, plurimum quandoque testimonia requirebantur, ut videre est in *6. Praesul. causa 2. q. 5.* sed haec non ubique, nec semper recepta sunt, quin potius generalis regula tradi debet, quod ad conuincendam quamcunque personam quacunque dignitate fulgentem, duo idonei omnique exceptione maiores consentientes testes sufficiant, ut ibidem Gratianus testatur, & docui *lib. 3. Th. Mor. Tract. 6. cap. 4. n. 3.*

Not. II. Nulla judicialis controuersia est; quae per vnus hominis testimonium terminari possit, quare dici solet, quod vnus testis nullus testis est, item vox vnus vox nullus, ut docet speculator, *l. e. Farin. q. 62.* & aded hoc verum est, ut contrarium per statutum vel consuetudinem generalem introduci nequeat, videlicet ut in quibuscunque controuersis criminalibus, aut civilibus ad alteram partem conuincendam sufficiat vnus hominis testimonium, sicuti *Crotius tradit, Mascard. de prob. lib. 1. in praefat. q. 11. n. 19. Farin. n. 9.* quia id occasionem apertam praebet hominibus calumniandi, peierandi, & innoxios opprimendi, at vero ut quaedam causae leuiore ac summarie, quibus de modico prauiudicio agitur, per vnus testem decideri possint de plano & solae facti veritate inspectae, per consuetudinem introductum est, teste *Gabriel. de testibus. concl. 1. n. 45. Maranta de ord. iudiciario. p. 4. dist. 9. n. 76. Mascardo l. c. n. 19.*

Deinde aduertendum est primo, quod loquamur hic de dubiis seu controuersis judicialibus, in quibus agitur de aestimabili prauiudicio tertii. *Argum. c. Indicas. 14. causa 3. q. 5.* & tradit Glossator verb. *Vnius.* quod vni testi non creditur in alterius prauiudicium.

Alij autem casus sunt, in quibus vnus hominis testimonium ad plenam rei fidem faciendam accipitur; quod per vnicum testem probari possit, hominem esse baptiza-

tum, ordinatum, confessum de peccatis, ab excommunicatione absolutum, doctortus gradu insignitum, Ecclesiam esse consecratam. *Argum. c. Cum itaque. 113.* & docui *lib. 5. Th. Mor. Tract. 2. cap. 5. n. 3.* 2. cum agitur de euitando peccato, ut si ante contractum matrimonium de impedimento dirimente dubitetur, vnus testis affirmans sufficit, ut dixi in *6. In omni hoc tit. & lib. 3. Th. Mor. Tract. 6. cap. 4. n. 9.* 3. ad probandam innocentiam Rei, ut si confessus aut conuictus homicidium excipiat ac probet per vnus testem non suspectum, quod necessariae defensionis causa occiderit, aut quod vulnus lethale non fuerit, sed ex alia causa homo occubuerit, dummodo in partem contrariam non sint alij testes, quae de re *Farin. q. 62. n. 42. Gabriel. concl. 2. n. 35.*

Aduertendum 2. Quod testis vnus licet non sufficiat ad conuincendum aut condemnandum, quia non plene probat, tamen sufficit ad inquirendum, citandum, immo etiam quandoque ad torquendum Reum, si videlicet sit testimonium vnus omni exceptione maioris, ut docet Speculator *tit. de testibus. n. 11. Lanfrancus in praxi. cap. 8. n. 71. Gabr. & dixi cit. c. 4. n. 7.*

Aduertendum 3. Licet vnus testimonium, si solum sit, non sufficiat ad probationem plenam, tamen si cum aliis indiciis seu praesumptionibus iunctum sit, efficere potest probationem plenam, saltem in civilibus causis, immo etiam in criminibus occultis, & quae difficile per testes probari possunt, nam quae singula non efficiunt, iuncta inter se facere possunt, iuxta ea quae dixi *6. Cum causam 13. de prob. & docet Farin. q. 62. n. 35.* & tradit Speculator *cit. §. 11. n. 11.* quando ait, quod vnus testis cum fama plene probat.

CAPITVLVM XXIV.

Ex litteris.

PARAPHRASIS.

Nobilis quidam cum muliere contraxit in facie Ecclesiae, ei que ferme septennio cohabita-

cohabitavit, postea separationem institui petiit, allegans se prius cognouisse consobrinam dictæ mulieris, & ad hoc probandum testes è familiâ suâ produxit, hæc re intellectâ, respondit Papa Episcopo, cuius diœcesanus erat nobilis ille, separationem conjugum propter dictorû testium depositiones nequaquam faciendam esse, neque contra istud coniugium aliquos testes recipiendos & audiendos, nisi sint probatæ vitæ ac famæ, ut nulla suspicio de iis esse possit perjurii committendi.

S V M M A R I Y M.

1. *Questio decidenda proponitur: an, & in quibus casibus testes domestici produci possint: & Quid nomine domesticorum importetur.*
2. *Strictè primò domesticorum nomine veniunt, qui ex eodem patre geniti sunt, Secundo latè, qui in domo sunt constituti sub imperio Patrisfamilias, vs vxor filij, famuli; & latissimè Tertio, qui in eadem domo viuunt & conuescuntur.*
3. *De domesticis secundi generis hic questio est, de quibus regula traditur negativa, quòd ij, vs testes producti in civilibus, & criminalibus causis repelli possint.*
4. *Limitatur hæc regula.*
5. *Contra Matrimonium non sunt admittendi testes nisi vitæ probata.*
6. *In quo casu etiam iudex ex officio testes non integros, & suspectos repellere debet, licet aduersarius dissimulet; adeò ut tales admissi ne iudicium suo testimonio generent.*
7. *Domestici Tertij generis, uti & amicus pro amico, subditus pro domino vs testes admittuntur ordinariè; non tamen censentur esse integri, & omni exceptione maiores.*

HOc loco questio tractanda est, an & in quibus casibus testes domestici produci possint, imprimis verò aduertendum, quòd domesticorum nomen trifariam accipitur strictè, latè & latissimè.

Strictè sumitur pro iis, qui ex eodem patre geniti sunt filii familias, videlicet fratres inter se eum patre & matre in domo domestici sunt, ut dixi in *e. super. hoc tit. latè* accipitur pro iis omnibus, qui in domo sunt, constituti sub imperio patrisfamilias seu quibus dominus domus præcipere potest, ut vxor, filij, famuli & famulæ conductiæ. *l. Respicendum 11. §. furta. ff. de pœnis.* latissimè domestici dicuntur, quicumque in eadem domo seu ædibus viuunt & conuescuntur, aliàs vocantur familiares, ut *gl. hic* notat vulgò commentales.

De domesticis secundi generis mentio est in hoc capitulo, de quibus regula traditur negativa, quòd testes producti ex domo seu familiâ patrisfamilias, quibus ille aliquo modo imperare potest, tam in civilibus, quàm criminalibus causis repelli possint, ita habetur in *l. Etiam 3. C. de testibus. §. Si testes. §. Idonei. Causa 4. q. 2. & docui lib. 3. Th. Mor. Tract. 6. cap. 4. n. 4.* Ratio est, quia tales personæ persuasionem habent, quòd omnibus iussis domini seu patrisfamilias obsequi debeant, etiam ut iniuste agant & peierent.

Limitandum est 1. quòd domestici esse possint tam probatæ vitæ v. g. principis alicuius domestici, ut in testimonium pro domino admitti debeant iudicis arbitrati. *Argum. l. 3. de testibus. & docet Felinus hic num. 3. Gabrielius concl. 10. num. 19.*

Limitandum 2. quòd eo tempore, quo in testem producitur, desijt esse domesticus, repelli non potest, quare consilium hæc *Abbas dat n. 6.* ut officiales & famuli, si in testes producendi, priùs dimittantur: quamuis in foro externo etiam contra tales excipi possit tanquam in fraudem dimissos, ut *Gabrielius num. 16.* notat, & *Felinus num. 8.* ubi hanc rem iudicis arbitrio committit.

Limita 3. Quòd domesticus produci possit ad probandâ innocentiam domini accusati, aut suspecti, cum enim causa Rei fauorabilior sit, quàm actoris, idèò faciliùs aliquis

quis admittitur ad testificandum pro Reo. ita ex communi *Farin. q. 65. n. 70.*

4. Si aduersarius sciens esse domesticum testem, contra eum non excipiat, tum ex eius testimonio maius, aut minus iudicium probatione secundum qualitatem personæ resultare videtur, sicuti docet *Felinus n. 12. Gabriel n. 52.*

5. Domesticus à domino domus coram agente produci potest testis in subsidium, si factum difficilis probationis sit, & alii testes haberi nequeant, quia crimen v.g. furti, domi commissum est, aut de nocte, *juxta l. Consensu. 9. junctâ auth. C. de repudiis. & docent hic Abbas & Felinus n. 6.* ita tamen ut propter affectionem, quam erga dominum gerunt, non censeantur domestici esse testes integri, omnique exceptione maiores, teste *Farinacio n. 46. & n. 50.*

Verumtamen ex altero capite, si videlicet domestici ea, quæ domi facta sunt, melius nosse credantur, tunc aliis testibus etiam præferri debent. *Argum. c. Veniens 38. in fine hoc tit. & c. 1. Causâ. 14. q. 2. & docet Gabrielius cit. concl. 10. n. 39. Mascard. concl. 124. n. 48.* idque etiam procedere videtur in causâ matrimoniali, si agatur ad dissolutionem eius ob impedimentum dirimens, sicuti constat ex *c. Videtur 3. qui matrimonium accusare possunt: vbi dicitur, quod in tali casu parentes, alijq; consanguinei testes esse possunt: igitur etiam domestici.*

Hæc autem directe obstant huic nostro capitulo, in quo dicitur, quod ad probandum affinitatis impedimentum contractum ex copulâ fornicariâ cum consanguineâ mulieris postea in vxorem ductæ, testes domestici nequaquam admitti debeant. *re. cum Baldo & Felin. hic n. 6.* idèd repulsi fuissent, quia censebantur participes criminis se profiteri, & idèd personæ viles & fide non dignæ, quare subiungit Papa, ut ad probandum impedimentum non nisi probatæ vitæ & integritatis opinionis testes adhibeantur.

5 Not. I. Contra matrimonium, id est, cum agitur ad eius dissolutionem propter impedimentum, non sunt admittendi testes nisi vitæ probatæ.

6 Not. II. Testes non integros aut suspectos in tali causâ iudex ex officio repellere debet, et si aduersarius litis simulet, ad eòd ut si admittantur tales, eorum testimonium nullius valoris sit, & ne iudicium quidem generet, secundum *Felinum in c. Cum dilecti. n. 11. de accusat.* propterea, quod testes in hoc casu repellendi sunt non propter fauorem partis, sed ob fauorem Sacramenti. *Argum. c. Licet. 47. in fine, hoc tit.*

7 Ad extremum dicendum est, quod domestici tertio modo, seu familiares, sicuti & testimonium amici pro amico, & subditi pro domino ordinariè admittuntur, quamuis propter affectionem eiusmodi testes non censeantur esse integri, seu omni exceptione maiores, nisi suspicio, quæ ex hoc capite oriri posset, ex alio tollatur, quia videlicet est vitæ probatissimæ vitæ. Videri potest *Gabrielius n. 21. Mascardus concl. 86. Farin. q. 55. n. 181.*

CAPITVLVM XXV.

Cùm venisset.

PARAPHRASIS.

Controuersiam, quæ super pluribus articulis seu quæstionibus erat inter Abbatem de Sicolano & M. Martinum; Lucius III. iudicibus quibusdam delegauit, postquam ipsi partes citarunt, mors Papæ superuenit, quamobrem pars altera in negotio procedere recusauit, eò quod iurisdicctio iudicum extincta censeretur; & cum illi nihilominus procedere vellet, appellauit, sed mox mutatâ sententiâ agendo, producendo testes, ac respondendo appellationi tacitè renuntiauit, idèdque iudices post testimonia publicata & conclusionè in causâ, sententiam tulerunt. Hoc processu intellecto scribit hic Urbanus III. successor Lucii Papæ si ita res acta fuit, ut sententia illa auctoritate Apostolicâ confirmetur, sed & alias quæstiones, postquam depositiones testium publicatæ fuerint, vel testium productioni renuntiatum, iudices legitime definiant, si quæ verò quæ-